

Sygn. akt III USK 544/21

POSTANOWIENIE

Dnia 17 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania T. P. i R. K.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Łodzi
z udziałem A. spółki jawnej w T.
o przeniesienie odpowiedzialności z tytułu zaległych składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 listopada 2022 r.,
wniosku odwołujących się z dnia 17 października 2022 r. o wyłączenie Sędziego
Sądu Najwyższego Romualda Dalewskiego od rozpoznania sprawy

**wyłącza sędziego Sądu Najwyższego Romualda Dalewskiego
od rozpoznania sprawy III USK 544/21.**

UZASADNIENIE

Skarżący T. P. oraz R. K., reprezentowani przez pełnomocnika adwokata P.K., wnieśli do Sądu Najwyższego pismo procesowe z 17 października 2022 r., w którym zawarli wniosek o wyłączenie od rozpoznania sprawy sędziego Sądu Najwyższego Romualda Dalewskiego (pkt 1), ewentualnie o zbadanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego Romualda Dalewskiego wymogów niezawisłości i bezstronności i wyłączenie go od rozpoznania sprawy z uwagi na niespełnienie tych wymagań (pkt 2).

Sprawa obecnie znajduje się na etapie rozpoznawania wniosku o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej wniesionej przez skarżących od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 25 lutego 2021 r., którym oddalono ich apelację od

wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z 25 listopada 2019 r. oddalającego odwołania skarżących od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Łodzi z 28 czerwca 2018 r., stwierdzających, że skarżący odpowiadają za zobowiązania spółki jawnej A. z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (czyli na etapie tzw. przedsądu).

Wniosek o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Romualda Dalewskiego od rozpoznania sprawy (pkt 1) został na zarządzenie Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracami Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zarejestrowany w kontrolce spraw incydentalnych i skierowany do rozpoznania przez jednoosobowy skład Sądu Najwyższego. Wniosek o przeprowadzenie testu bezstronności (pkt 2) – zgodnie z tym samym zarządzeniem Prezesa – ma być przedstawiony do dalszych decyzji po wydaniu postanowienia w przedmiocie wyłączenia sędziego na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego.

W uzasadnieniu wniosku o wyłączenie SSN Romualda Dalewskiego skarżący powołali się na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, w której przyjęto, że każdy sędzia Sądu Najwyższego, który uzyskał nominację po dniu 17 stycznia 2018 r. nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. W związku z tym sąd w składzie, w którym znajduje się SSN Romuald Dalewski, jest sprzeczny z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.), co wprost uzasadnia wniosek o jego wyłączenie od orzekania w sprawie III USK 544/21. Powyższe stanowisko potwierdza wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek strony postępowania sądowego o wyłączenie SSN Romualda Dalewskiego należało uznać za zasadny.

Po pierwsze, w uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego – połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, przesądzono, że udział osoby powołanej na urząd sędziego Sądu

Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), prowadzi w każdym przypadku do nienależytej obsady sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczności składu tego sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c.

Dosłownie teza powołanej uchwały Sądu Najwyższego w części dotyczącej sędziów Sądu Najwyższego ma treść: „Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw”.

Uchwała pełnego składu Sądu Najwyższego – połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 1904 ze zm.), uzyskała *ex lege* z chwilą jej podjęcia moc zasady prawnej, co powoduje, że każdy skład orzekający Sądu Najwyższego, w tym także skład jednoosobowy, jest nią związany. Zatem nie można przyjąć odmiennej interpretacji przepisu wyłożonego w tej uchwale dopóty, dopóki nie nastąpi odstąpienie o zasady prawnej przez odpowiedni powiększony skład Sądu Najwyższego.

Jednocześnie nie ma podstaw do przyjęcia, że skutki wynikające z powołanej uchwały zostały zniwelowane orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r., U 2/20 (OTK-A 2020, poz. 61), co w ostatnim czasie wyjaśnił Sąd Najwyższy (por. uzasadnienie uchwały z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22, LEX nr 3329817). Jeżeli – zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji – orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego są ostateczne, to należy zauważyć, że przepis ten odnosi się do wszystkich orzeczeń tego organu, w tym także wyroków Trybunału Konstytucyjnego: z 3 grudnia 2015 r., K 34/15 (OTK-A 2015 nr 11, poz. 185), z 9 marca 2016 r., K 47/15 (LEX nr 2001897), z 11 sierpnia 2016 r., K 39/16 (LEX nr 2086840), z 7 listopada 2016 r., K 44/16 (LEX nr 2146792). Temporalne spojrzenie

na skutki powołanych wyżej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego (sprzed grudnia 2016 r.) pozwala także z perspektywy procesowej dostrzec przeszkody prowadzące do niemożliwości przyjęcia, że doszło do usunięcia z porządku prawnego uchwały połączonych Izb Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. (zob. wyrok ETPCz z 7 maja 2021 r. w sprawie Xero Flor przeciwko Polsce, skarga nr 4907/18).

Po drugie, oceniając zasadność wniosku o wyłączenie sędziego nie można tracić z pola widzenia utrwalonego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, do którego nawiązują skarżący w uzasadnieniu tego wniosku (zob. wyroki: z 22 lipca 2021 r., Reczkowicz przeciwko Polsce, skarga nr 43447/19; z 8 listopada 2021 r., Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, skargi nr 49868/19 i 57511/19; z 3 lutego 2022 r., Advance Pharma spółka z o.o. przeciwko Polsce, skarga nr 1469/20). W przywołanych orzeczeniach przesądzono, że orzekanie przez osoby powołane do Sądu Najwyższego na podstawie wniosku Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w składzie i trybie przewidzianym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. stanowi naruszenie prawa do sądu i art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej Konwencja), sporządzonej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284). Z tego względu orzeczenie wydane z udziałem wadliwie powołanego sędziego stanowi naruszenie prawa do sądu gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej oraz art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w związku z art. 6 ust. 1 Konwencji (por. wyrok Wielkiej Izby ETPCz z 1 grudnia 2020 r., skarga nr 26374/18, Gudmundur Andri Astradsson przeciwko Islandii; wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej: z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa oraz C.P. i D.O. przeciwko Sądowi Najwyższemu, EU:C:2019:982; z 2 marca 2021 r. w sprawie C-824/18, A.B., C.D., E.F., G.H. i I.J. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa, EU:C:2021:153, a w jego wykonaniu wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 6 maja 2021 r., II GOK 2/18, LEX nr 2687377; wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego: z 6 maja 2021 r., II GOK 3/18, LEX nr 3170844; z 11 października 2021 r., II GOK 20/18,

LEX nr 3267075; wyrok Sądu Najwyższego z 15 kwietnia 2021 r., III PSKP 13/21, OSNP 2022 nr 2, poz. 11).

Po trzecie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono już stanowisko, że w sytuacji wystąpienia ryzyka nieprawidłowej obsady sądu należy podjąć wszelkie środki zapobiegające negatywnym skutkom takiej sytuacji, a jednym z nich jest instytucja wyłączenia sędziego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 czerwca 2022 r., V KO 43/22, LEX nr 3375645; z 23 czerwca 2022 r., II KO 48/22, LEX nr 3370369; z 28 lipca 2022 r., V KO 69/22, LEX nr 3375652; z 25 listopada 2021 r., I CSKP 524/21, LEX nr 3262183). Wypracowanych w orzecznictwie Sądu Najwyższego procedur unikania negatywnych konsekwencji wadliwej obsady sądu nie może, z przyczyn już wspomnianych, znosić wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 23 stycznia 2022 r., P 10/19 (OTK-A 2022, poz. 14). Natomiast naruszenie standardów wynikających z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej może doprowadzić do odpowiedzialności odszkodowawczej Państwa (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 2 czerwca 2022 r., I KZP 377/22, OSNK 2022 nr 6, poz. 22), a tego typu konsekwencji należy unikać. Jednym ze sposobów uniknięcia negatywnych konsekwencji jest wyłączenie sędziego na wniosek strony postępowania sądowego.

Z art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 6 ust. 1 Konwencji i art. 47 Karty Praw Podstawowych UE wynika prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą. Stąd wynika obowiązek państwa członkowskiego Unii Europejskiej i Rady Europy ukształtowania składu sądu nie tylko w zgodzie z prawem krajowym, lecz równocześnie w zgodzie ze standardem skutecznej ochrony sądowej, jaki wynika z Konwencji i prawa UE (doktryna *acte éclairée*). Unia Europejska nie ma kompetencji do samodzielnego kształtowania (narzucania) państwom członkowskim organizacji sądownictwa (jednak nie o to chodzi we wniosku o wyłączenie sędziego), lecz ma uprawnienie do oceny, czy sposób realizacji przez Państwo jego suwerennej kompetencji odpowiada standardom unijnym (zob. D. Miąsik: System Prawa Unii Europejskiej, Tom 2 – Zasady i prawa podstawowe, C.H.BECK, Warszawa 2022, s. 478-479 i tam podana literatura).

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 49 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 4 k.p.c.

[as

at]